

ASRA

25 år

9. april 1983
9. april 2008

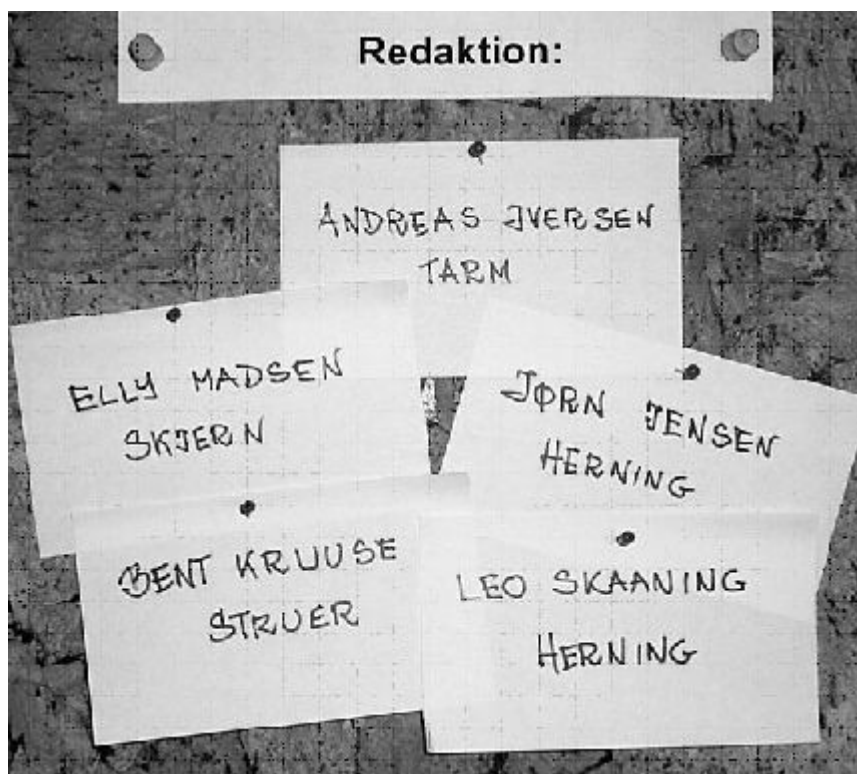

Kasserer Erik Thomsen modtager LO Kulturpris på ASRAs vegne

ASRA jubilæumsredaktion 2008

A S R A
A r b e j d e r h i s t o r i s k s t ø t t e k r e d s
R i n g k ø b i n g a m t

2 5 å r s
J u b i l æ u m s s k r i f t

Udgivet september 2008 af ASRA

Indholdsfortegnelse

Forord - Formand Andreas Iversen	side 4
Grav hvor du står - Bent Kruuse	side 5
Erindringer fra start - Elly Madsen	side 9
Faktaliste - Jørn Jensen	side 12
Formændende gennem tiderne - Jørn Jensen	side 13
ASRA NYT gennem 25 år - Jørn Jensen	side 20
Arkivet og lokalerne - Elly Madsen	side 25
Vi er selv historie - Bent Kruuse	side 31
Æresmedlem - Elly Madsen	side 41
En kvindeskæbne - Karla Jørgensen	side 42
Billeder fra arkivet	side 43
Redaktionsudvalget	side 45

Foto og billedmateriale - private og arkivfoto

Foto af bestyrelsen 2008 på bagsiden af hæftet - taget ved bestyrelsesmødet den 24.juni 2008

Opsætning og layout - Leo Skaaning

FORORD

I anledning af at ASRA i år kan fejre 25 års jubilæum har bestyrelsen besluttet, at det skal markeres med forskellige tiltag, blandt andet at der skal udarbejdes et jubilæumsskrift. ASRA'S udstilling skal rundt i følgende byer Skjern, Ringkøbing, Lemvig, Struer, Holstebro, Herning, Ikast og Brande. Ligeledes vil der i samarbejde med LO og AOF i Herning blive arrangeret tre foredragsaftner henholdsvis i Holstebro, Herning og Ikast. Hele scenariet slutes af med en reception den 12. september for medlemmer og venner af huset.

Til udarbejdelse af jubilæumsskriftet er der nedsat et udvalg bestående af de to arkivarer Elly Madsen, Skjern og Bent Kruise, Struer. Fra bestyrelsen Jørn Jensen, Leo Skaaning og undertegnede. Det har været et spændende arbejde, og især de fire første nævnte har udført et kæmpe arbejde med at samle og beskrive erindringer, historier om de første 25 af ASRA's leveår. En af hovedkilderne til jubilæumsskriftet er ASRA - NYT, som er udkommet i alle årene i forskellige tempi. Derud af kan man blandt andet læse, at det grå guld har været uundværgelig for ASRA, da den har domineret både i arkivet og bestyrelsen. Dette gør sig også gældende i dag, især hvis man ser på udvalget omkring jubilæumsskriftet. Deltagernes alder ligger mellem 63 og 80 år. Ja jeg tror, at uden det grå guld, så har der måske ikke været noget at fejre.

Hvis vi ser fremad, hvordan vil det så gå de næste 25 år? Vil ASRA fortsat bestå? vil der fortsat være behov for ASRA?

Ja, for mig er der ingen tvivl, ASRA bør fortsat bestå. Der vil fortsat være behov for ASRA, når man ser hvad der er samlet ind og registreret i arkivet de forgangne 25 år. Det er vigtigt, ikke mindst i disse fusionstider at vi i arbejderbevægelsen har et sted, hvor man kan opbevare tingene, så de ikke går tabt, men også

så vores efterkommere kan stifte bekendtskab med de gamle ting og historier.

Hvis vi skal få det til at lykkes kræver det flere ting af fremtiden. Det kræver at der er flere, der vil deltage aktivt i ASRAS's arbejde, også yngre mennesker. Der må og skal være nogle til at tage over, og hjælpe det grå guld.

Det kræver også at vi får en større medlemskare. Fusionerne inden for parti og fagbevægelse gør, at vi har mistet en del af vores økonomiske grundlag. Det er noget vi skal have gjort noget ved i den kommende tid. Det er oplagt at vi fremover skal have flere medlemmer.

I maj 2001 flyttede ASRA ind i de nuværende lokaler, som stor set er gratis for os og som vi er meget glade for. Lokalerne er nu ved at være for trange, grundet de mange arkivalier vi har modtaget. Så en opgave vil være at finde nye, større og egnede lokaler. Det bliver en stor opgave. Hvordan finder vi større og egnede lokaler til en husleje der ligner den vi har nu, da vores økonomi for nuværende ikke rækker længere?

Med disse ord håber jeg at ASRA også oplever at fejre 50 års fødselsdag.

Andreas Iversen formand

Grav hvor du står

I et oplæg til ASRAs stiftende generalforsamling den 9. april 1983, indledte Flemming Hemmersam med ordene: "Når der i dag stiftes en Arbejderhistorisk Støttekreds i Ringkøbing Amt, forkortet til ASRA, er det udtryk for, at de bestående museer og arkiver ikke har beskæftiget sig nok med arbejderhistorien, og det må der gøres noget ved, foruden det nye i tiden, at arbejderne selv vil bestemme over egne arkivalier, genstande, billeder fra arbejdsliv og familieliv, faner og sangbøger".

I 1982 lancerede AOFs landsforbund, ved konsulent Ib Arne Rahr, efter en svensk model, studiekredse rundt i landet, med det formål at oprette lokale arbejderhistoriske arkiver. I Ringkøbing amt resulterede initiativet i, som andre steder i landet, at der kom skred i at virkeliggøre idéen. Planen var at oprette et ABAM - Arbejderbevægelsens Bibliotek, Arkiv og Museum, og som støtte herfor en Arbejderhistorisk Støttekreds i Ringkøbing Amt - ASRA. I foråret 1983 var man klar til at stifte støtteforeningen ASRA, medens forberedelserne til bibliotek, arkiv og museum, ABAM endnu ikke var klar.

Generalforsamlingen den 9. april 1983 drejer sig, jfr. Flemming Hemmersams oplæg, alene om stiftelse af støtteforeningen ASRA. Stiftelsen af ABAM skulle komme senere, da forhandlingerne om det økonomiske endnu ikke var sluttet. Når der aldrig kom et ABAM, var det næppe viljen, men derimod økonomien, der forhindrede at projektet blev til noget. Det var ikke muligt at leve op til de høje ambitioner, der var sat. Visionen om ABAM betød nemlig egne lokaler samt ansættelse af en leder. Derudover skulle ABAM drives ved frivillig arbejdskraft. Den bristede drøm om et

ABAM har dog ikke betydet, at de mange planer har været forgæves. Arkivet og biblioteket er i dag en realitet, i ASRA's regi.

Fra en amtskulturkonference den 17.-18. september 1982, fremgår det bl.a. af referatet:

"Flemming Hemmersam gav et fyldigt oplæg omkring et "arbejdermuseum"". Udover Hemmersams indlæg, var også et indlæg om brunkulsarbejdet, af Evald Dahl fra Hammerum.

I den efterfølgende debat om de to indlæg, gjorde en af konferencedeltagerne, Johan Johnsen, SID, Herning, opmærksom på, at et Arbejdermuseum med arkiv og bibliotek omfatter hele arbejderbevægelsens historie, også brunkulstiden. Til at skabe et sted til opbevaring af det indsamlede, havde han et tilbud. SID Herning afdelings hus kunne købes og i Arbejdernes Byggefond under FO Herning var der midler, der kunne stilles til rådighed.

Mødet mundede ud i at der blev nedsat to udvalg. Et udvalg vedrørende Brunkulshistorie og et udvalg vedrørende Arbejderbevægelsens historiske Museum, Arkiv og Bibliotek for Ringkøbing Amt. Ifølge et oplæg som Flemming Hemmersam gav på ASRA's stiftende generalforsamling, fungerede de 2 udvalg efterhånden som ét udvalg - initiativgruppen.

Ved stiftelsen bestod initiativgruppen af: Børge Johnsen, Herning - Chr. Isen, Herning Jakob Christensen, Hammerum Elly Madsen, Skjern - Gunnar Jacobsen, Ikast Robert Christoffersen, Holstebro Edel Knudsen, Vinderup og Leif Ruhe, Brande.

Først med kaffe, blødt brød og vintergækker ..

De gode intentioner om oprettelsen af et Arbejderbevægelsens Bibliotek, Arkiv og Museum, vandt ikke begejstring hos de lokalhistoriske arkiver. Det kan ses af den kraftige reaktion der opstod, da Robert Christoffersen, Holstebro, opfordrede til at aflevere ting til AOF over hele amtet eller til LO-kontoret i Holstebro.

Indlægget fik de lokalhistoriske arkiver til at reagere. "Først med kaffe, blødt brød, vintergækker og senere med skrappere midler", siger Flemming Hemmersam i sit indlæg til stiftelsen af ASRA. Videre fortæller han at Sammenslutningen af Lokalhistoriske Arkiver (SLA) i Danmark har den holdning, at det er uheldigt med specialesamlinger på amtsplan man foretrækker, at arbejderbevægelsens organisationer, hvis de ikke vil beholde deres arkivalier selv, enten skal aflevere til ABA (Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv) i København eller til et lokalhistorisk arkiv. "Hvorfor der ikke må være specialesamlinger på amtsplan er uforståeligt, når der findes specialmuseer overalt i landet", siger Flemming Hemmersam, og nævner, at ABA har ikke plads til f.eks. alle de protokoller, der ville komme ind ved systematisk indsamling over hele landet. "Der er heller ikke mandskab til at tage imod dem. De lokalhistoriske arkiver vil have patent på det materiale, som ABA ikke vil have, ja, så blokerer de for oprettelsen af et ASRA og et ABAM", siger Flemming Hemmersam, og fortæller at SLA's formand har ført denne linie videre, ved at skrive et klagebrev til ABA i København og bedt dem om at stoppe initiativet i Ringkøbing amt.

Flemming Hemmersam fortæller også, at

museumsrådet i Ringkøbing amt har stillet sig mere afslappet, idet det har indbudt initiativgruppen til et møde den 23. februar 1983. Kun en enkelt ved dette møde støttede initiativet, mens flertallet af indlæggene var negative og kritiske.

På arbejderens præmisser

Efter dette og flere interne møder med lokalhistoriske arkiver, må det konstateres, at der ikke kan tales om et samarbejde, men det vil komme den dag ASRA og ABAM er en realitet. "Noget som forsamlingen her i dag er med til at bestemme. Det afgøres vel ikke af ABA i København eller SLA's formand, der har sit virke i Aalborg eller i de lokalehistoriske arkiver og museer?", siger Flemming Hemmersam. Det fortælles, at direktøren for Herning Museum, efter mødet udtalte til Weekend-avisen, at initiativgruppens arbejde var udmærket og hun ville ønske, at den ville lade de ting, den kom på sporet af, overgå til allerede eksisterende samlinger. "Museumsnavnet knytter sig nemlig til institutioner, der har en bred forpligtelse til kulturlivet i almindelighed og ikke har bestemte briller på". At fremstille arbejderne isoleret, synes hun ikke, der var rimelighed i. Hertil siger Flemming Hemmersam, at hun fuldstændig har misforstået, hvis hun tror at ASRA og ABAM vil fremstille arbejderne isoleret, og fortsætter: "Arbejdernes kulturhistorie skal selvfølgelig fremstilles i et samfundsmæssigt perspektiv og hvad det betyder af berøringsflader, med andre klasser i samfundet, men det skal gøres på arbejderens præmisser og dermed er vi ovre i hendes bekymringer om at have bestemte briller på. Hvorfor borgerskabet godt må have deres bestemte briller på og arbejderne ikke, ja, det fortæller mere om hendes grundholdning og fordomme, end at ASRA og ABAM er på vildspor".

Flemming Hemmersam kan dog også fortælle, at der har været positive ting. Han siger: "Man kan næsten tale om, at det går forrygende på den positive front" og giver nogle eksempler. Her nævner han konferencer, der har været afholdt, og kommer også ind på Chr. Isen og andre, der som lokalhistorikere har vist interesse for brunkulslejernes historie. Flemming Hemmersam nævner også, som inspiration, Specialarbejderforbundet i Danmarks landsomfattende indsamling af arbejdererindringer.

Kun konger og kejsere - ikke arbejdere

Der er også spørgsmålet om, hvor man skal gøre af det materiale der indsamles lokalt. Man tøvede med at aflevere det til de lokale arkiver og museer. En af initiativtagerne til ASRA har udtrykt det således: "Vi vil ikke kun grave et hul og aflevere det vi finder. Vi vil selv opbevare det, udstille og efterforske det på vore egne præmisser, sådan som AOF's kampagne om Grav hvor du står, lægger op til. Hvorfor nu denne tøven, kunne man spørge. Det kan der gives mange svar på, men lad følgende eksempel illustrere problematikken:

I forordet til SID's bog om fabriks- og industrigruppen fra 1982, underskrevet bl.a. af SID's formand Hardy Hansen, læser man at i skolebøgerne fortælles der kun om konger, kejsere, opfindere og folk med succes, men om arbejderne skriver man kun, når de er arbejdsløse eller drikfældige eller når de passer deres kolonihaver. En optælling viste i 1972 at 5½ % af bogsiderne i historiebøgerne til skolebrug omhandlede arbejderens vilkår, fagbevægelsen og de socialistiske idéer.

Tanken om at stifte en arbejderhistorisk støttekreds, går langt tilbage. Allerede i foråret 1955 kunne i et referat i Amts-Bladet, under overskriften: SAFORA*) har planer om oprettelse

af arkiv, læses, at en række vigtige spørgsmål var blevet behandlet på et repræsentantskabsmøde i Struer. Fra sammenslutningens tidligere formand, maler Høft, Lemvig, havde man modtaget et forslag om oprettelse af et arkiv for Ringkøbing amt. Mulighederne var drøftet, uden at man dog havde fået nogen løsning, men tanken var ikke opgivet. Der var bevilliget 200 kr. i tilskud til AOF's amtsudvalg".

Kilde: ASRA-Nyt nr. 8 - 1991

*)SAFORA står for Sammenslutningen af Arbejderens Fællesorganisationer i Ringkøbing amt.

Artiklen er skrevet af *Bent Kruuse*

ASRA's udstillingsmontre som i jubilæumsperioden er udstillet i forskellige fagforbund og på biblioteker i regionen

Som vigtigt kildemateriale til denne artikel er anvendt Flemming Hemmersams oplæg: Arbejderhistorisk indsamling, forskning og formidling i Ringkøbing amt fra april 1983. Flemming Hemmersam er mag.art. i folkloristik 1985 fra Københavns Universitet

bk

Dato: 9.4. 1983
Journal nr.:

TIL DEN NYVALGTE BESTYRELSE
FOR ASRA

Lidt på afstand har vi fulgt jeres bestræbelser på at danne en forening, der skal blive basis for indsamling, forskning og formidling af arbejderklassens historie og kultur i Ringkøbing amt.

På Institut for folkemindevidenskab har vi i de seneste år selv gjort nogle praktiske erfaringer indenfor et mere afgrænset felt af arbejderhistorien, nemlig i forbindelse med Teglværksprojektet i Sønderjylland. Vi har stor respekt for de bestræbelser, som udspringer af et lokalt engagement og en vilje til selv at gå ind i et arbejde, der på mange områder har været forsømt.

Samtidig er det vores erfaring, at der med en forening eller interessegruppe som fundament kan skabes et spændende og positivt samarbejde med de allerede eksisterende kulturinstitutioner - f.eks. museer og arkiver - i området eller i amtet. Et godt samarbejde må hvile på gensidig respekt for de forskelligartede mål og metoder, der kan adskille virksomheden indenfor henholdsvis de etablerede, offentlige institutioner og de selvgroede og selvstyrede lokale bestræbelser.

På grund af en hårdhændet nedskæringspolitik på universitetet kan vi ikke love jer hverken økonomisk eller faglig bistand til projekter. Derimod vil vi gerne, når det er arbejdsmæssigt muligt for os, yde rådgivning til jer efter jeres ønske.

Held og lykke i jeres fremtidige arbejde!

Karsten Biering
lektor, mag.art.

Bengt Holbek
lektor, mag.art.

Birgitte Rørbye
lektor, mag.art.

ASRA

Arbejderhistorisk Støttekreds i Ringkøbing Amt. Egne erindringer fra opstarten.

Af Elly Madsen, Skjern

Billeder fra det første møde omkring oprettelse af ASRA på Aulum Hotel

En fredag eftermiddag i 1982 tog en temmelig uerfaren dame sammen med AOF formand og LO formand fra Skjern til Aulum hotel, hvor AOF sammen med LO havde inviteret til en kulturkonference med titlen: **Grav hvor du står**. Det var også titlen på en ny udgivet bog. Det var Ib Arne Rahr fra AOFs Landsforbund, der var kursusleder, og hovedtanken bag det hele var, at arbejderen var glemt i de historiske museer og arkiver. Nu skulle vi simpelt hen selv gå ud og grave historien op på de enkelte virksomheder.

Det var også altid samfundets "store" mænd, der fik skrevet deres erindringer, mens den almindelige arbejder blev glemt, som om hans liv var uden betydning.

Vi fik vældige visioner om, at arbejderne på en fabrik eller en arbejdsplads skulle sætte sig sammen i en studiekreds og skrive

deres egen og ikke fabriksejerens historie. Også at den enkelte skulle have sin personlige historie sat på prent eller få den indtalt på bånd.

Et af eksemplerne vi fik vist, var en film fra Als, hvor man havde samlet teglværksarbejdernes historie fortalt af dem selv, og derudfra skabt et skuespil, der blev opført lige netop på lokaliteterne f. eks. et nedlagt teglværk. Her kunne man så "lære" om, hvor hårdt sliddet havde været. Filmen blev kommenteret af Arne Åbenhus, der var aktiv i Dansk Amatør Teater Samvirke, DATS. Han havde visioner om, at egnsspil, som de blev kaldt, skulle brede sig ud over det ganske land efter model fra Sverige, hvor kampagnen "Grav hvor du står" var opstået omkring glasværker og jern- og kobbergruber. I Sverige havde man fået lavet mange egnsspil, og bl.a. filmen "Op-

røret i Ådalen" som var meget set også i Danmark. I Nordkjøping har man åbnet "Arbetets museum", som en gruppe fra ASRA's bestyrelse var med til i 2000

I Danmark har vi Arbejdermuseet i København, og forskellige historiske selskaber, der beskæftiger sig med arbejderhistorien.

Der kom da også en masse egnsspil rundt omkring i Danmark, for det meste skrevet og opført af amatører - ja der gik næsten inflation i egnsspil, så enhver egn med respekt for sig selv nu skal have sådan. Som eks. kan nævnes "Rakkerspillet" på Bundsbæk Mølle ved Skjern.

De første uformelle møder.

Men tilbage til hotel Aulum. Som sagt var jeg uerfaren i organisatorisk arbejde. Jeg var lige kommet ind i AOFs bestyrelse i Skjern og det var mit første kursus. Men jeg blev fanget af ideen om, at vi skulle skrive vores egen historie, og at vi var blevet svigtet af det etablerede museumsvesen.

Ved slutningen af kurset, blev vi stærkt opfordret til at finde sammen lokalt og fortsætte processen, der var sat i gang. Jeg kom med i en gruppe, der aftalte at mødes igen. Det foregik helt uformelt hjemme hos hinanden, hvor vi arbejdede videre med tankerne. Jeg husker især Chr. Isen fra Kølør, der førte det store ord. Jakob Christensen fra Hammerum og Gunnar Jakobsen fra Ikast. Brødrene Johnsen fra Snebjerg og Herning, Leif Ruhe fra Brande og Chr. Christensen fra Borris. Der var vist flere, men det husker jeg ikke.

Det var møder uden dagsorden og referat i begyndelsen, for vi vidste ikke rigtig, hvordan det skulle gribes an. Vi havde ingen penge og ingen regler at gå efter, men var en rigtig græsrodsbevægelse.

Arbejdsprogrammet udarbejdes

Hvad der egentlig skete, ved jeg ikke, men på et tidspunkt var der kontakt til Flemming Hemmersam, København og Kirsten Harritz Århus, der begge var akademikere og forskede i arbejderhistorie. De besøgte os og pressede meget på, for at vi skulle få formuleret, hvad vi ville og hvor vi skulle hen. Bl. a. mødtes vi hele dage for at arbejde med at arbejde med et arbejdsprogram, som jeg dårlig nok vidste, hvor kom fra. Vi skulle lave en 4 års plan, og prioritere opgaverne. Vi svævede næsten på en sky. Pengene ?? de kom vel et sted fra?

Jeg husker bl. a. engang at have gået i en gruppe med L. V. Lauridsen, Herning, der fremlagde store planer for at bygge en pensionisthøjskole i Herning, og her ville der så være plads til et arbejdermuseum/bibliotek, arkiv - en tanke som O. V. Høft allerede i 50-erne havde fremført i Safora.

Mødet med Amtsmuseumsrådet.

På et tidspunkt blev vi indkaldt til møde med amtsmuseumsrådet, eller hvad det nu var på Herning Museum. Vi mødte op næsten hele gruppen. Vi fik faktisk en gang skældud, fordi vi ville splitte arkivalierne op.

De hørte så helt bestemt til på en egn og ikke til en "klasse."

Vi blev stærkt opfordret til at droppe tankerne og i stedet forstå, at de etablerede museer og arkiver allerede samlede arbejderens historie lokalt. Basta.

- Puha, hvor jeg syntes, det var ubehageligt. Som om vi havde lavet en bombe !! Kun Kaj K. Nielsen fra Holstebro støttede os. Det var rart. Bagefter gik vi på værtshus, for at få en øl og komme ned på jorden.

I mødet deltog Flemming Hemmersam, og han førte ordet på vore vegne sammen med bl. a.

Chr. Isen. Jeg sagde vist ikke noget.

Internt havde vi også store diskussioner om, hvor vi skulle holde til, for nogen var bange for, at de store byer: (læs Herning eller Holstebro) skulle rende med arkivet/museet, og så var man bange for, at vi ikke ville få arkivalier andre steder fra. Der var stor modvilje mod "store" byer.

Stiftende generalforsamling

Men endelig en forårsdag 1983 begav jeg mig sammen med Grethe Kristiansen fra Skjern mod Videbæk og Vestergårds Hotel, for nu skulle foreningen startes med en stiftende generalforsamling. Vi havde igen fået modet tilbage og oplevede stor støtte fra bevægelsen. Jeg var i feststemning. Vi havde valgt datoen d. 9. April, for at lade det være en dag, man kunne huske og det var en lørdag. Det kunne man godt dengang.

Vi var selvfølgelig spændte på, om der ville komme nogen, men fremmødet var helt fint. I hvert fald, var både Fagbevægelsen, Socialdemokratiet, Folketinget og AOF repræsenteret gennem toneangivende folk, som gav tilsgn om støtte.

Jeg husker Henry F. Olesen, LO, Robert Petersen, MF og hans kone Rachel. Robert Christoffersen, AOF Holstebro, Kristian Olesen, amtsuddannelses sekretær, Leif Ruhe, AOFs Amtsformand og mange flere.

Arbejdsprogrammet blev vedtaget, og så var der kaffe og snak. Det føltes, som om vi var ved at skabe noget helt nyt. Alligevel havde vi ingen penge, ingen lokaler og ingen arkivalier. Jeg var med de første år udpeget som repræsentant fra AOFs amtsbestyrelse, og vi havde stadig de store visioner, selvom uenighed om, hvor tingene skulle være og opbevares, var stadig tilbagevendende.

"Sommermøder".

Jeg husker især vore generalforsamlinger, som blev holdt om sommeren og kaldt "sommerfest". Det foregik ved at én eller flere arrangerede en lørdag eftermiddag, hvor vi så efter kaffen var på tur i nærområdet . Hen ad 5 tiden holdt vi en hurtig generalforsamling.

Så kom der mad på bordet, som vi selvfølgelig selv betalte. Vi var på tur til Vind Hede, som Birthe Poulsen stod for, og vi var ude ved Storåen nord for Aulum, hvor det var Bodil Fjendbo, der arrangerede. Vi var i Herning, hvor vi så brunkulsfilmene, og her var det Børge Johnsen og Johan Johnsen, der var værter. Vi var senere i Vejlbj by hos Inga Ottesen, hvor det var krabbeklør, der var på menuen, og området var jo dejligt til gåturen. På gåturene fik vi selvfølgelig mange uformelle "snakker" om ASRA og Arbejderhistorie.

Desværre blev jeg så arbejdsramt og trådte ud af bestyrelsen i nogle år fra ca. 1986 - til 1992, men jeg havde stadig kontakt til foreningen og i 2000, hvor jeg gik på efterløn startede jeg med at arbejde i arkivet 1 dag om ugen og har været der regelmæssigt siden.

Fortegnelse over ASRA`s formænd gennem 25 år:

1983 - 1984 Chr. Isen, Kølkeær.

1984 - 1988 Bodil Fjendbo, Aulum.

1988 - 1991 Gunnar Jacobsen, Ikast.

1991 - 1992 Jacob Christensen, Hammerum.

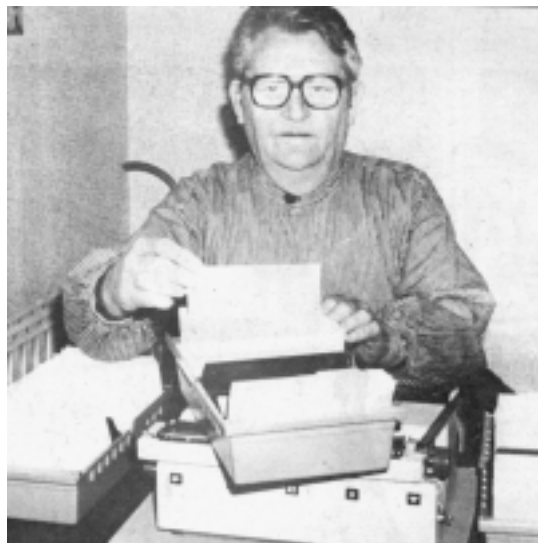
1992 - 2008 Bent Søndergaard, Nybo.

2008 - Andreas Iversen, Tarm.

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Elly Madsen, Skjern - Børge Johnsen, Snejbjerg - Mads Eli Brandt, Aulum - Chr. Christensen, Borris - Edel Knudsen, Vinderup - Chr. Damsted Nielsen, Brande - Arne Pedersen, Skjern - Martin Lundsgaard-Leth, Herning - Birthe Paulsen, Holstebro - Bent Pedersen, Ulfborg - Henny Pedersen, Aulum - Vibeke Petersen, Tarm - Grethe Worm, Holstebro - Gregers Kristensen, Vandborg - Anna Vistisen, Ikast - Steen Jonassen, Herning - Anna Pedersen, Struer - Anna Jensen, Herning - Anna Nielsen, Aulum - Benno Jensen, Herning - Bente Røll, Struer - Erik Thomsen, Holstebro - Frank Madsen, Ørnholm - Inga Ottesen, Lemvig - Egon Nielsen, Vildbjerg - Villy Grøn, Herning - Erik Broberg, Herning - Knud Videbæk, Holstebro - Elin Kragelund, Ikast - Leonhardt Lorentzen, Ikast - Bruno Thomasen, Kibæk - Karla Jørgensen, Ikast - Flora Mikkelsen, Skjern - Robert Pedersen, Herning - Leo Skaaning, Herning - Agnethe Pedersen, Herning - Nancy Madsen, Brande - Bent Kruuse, Struer - Inger Høyer, Struer - Palle Loft, Lemvig - Agnethe Troelsen, Herning - Jørn Jensen, Herning - Bent Bøgelund, Ikast - Chr. Østergaard Jensen, Aulum - Hans Agerup, Herning - Inge Marie Jensen, Ulfborg.

Christian Isen, Kølkær Formand 1983 - 1984.

Christian Isen med sine arkiver

Chr. Isen var formand fra opstarten af ASRA i 1983, men fratrådte allerede året efter. Han var altså formand i en ganske kort periode. Alligevel har Chr. Isen været med til at præge ASRA i meget betydelig omfang.

Allerede fra efteråret 1982 hvor man tog de første spæde skridt til ASRA, var Chr. Isen på banen. Han var med i det indledende arbejde, og det er vel ikke helt forkert at beskrive ham som den drivende kraft.

Chr. Isen havde måske også et forspring i forhold til arbejdsgruppens øvrige deltagere. Han havde gennem det meste af sit liv interesseret sig for lokalhistorie, og han var i en årrække i 1970'erne ansat som leder af Lokalhistorisk Arkiv i Herning. Han var i den periode med til at opbygge arkivet, samtidig med at han

arbejdede med forskellige lokalhistoriske emner.

Chr. Isen havde under 2. verdenskrig arbejdet som chauffør i brunkulslejerne, som han stort set havde lige udenfor sine vinduer. Han interesserede sig derfor meget for den epoke, og udgav i 1981 "Notater i en kulbunke". En registratur over meddelelser fra de midt- og vestjyske brunkulslejer i Herning Folkeblad 1914 - 1918 og 1939 - 1950.

Et meget imponerende stykke arbejde.

Chr. Isen var altså foreningens formand fra starten i 1983, og det må siges at han var en meget aktiv og synlig formand.

Han deltog i en konference om arbejdsmandens historie i Svendborg, og deltog i et nordisk seminar om arbejderkultur på Københavns Universitet, hvor han holdt et indlæg om opstarten af ASRA. Samtidig var han en meget flittig skribent med indlæg i lokale og regionale aviser samt tidsskrifter omhandlende arbejderhistorie. Efter sin fratræden som formand for ASRA fortsatte Chr. Isen sit arbejde med at forske i arbejderhistorie samt sin skribentvirksomhed.

Chr. Isen døde i 1988 73 år gammel efter kun få dages sygdom.

Bodil Fjendbo, Aulum

1984 - 1988

Bodil Fjendbo

Bodil Fjendbo var med ved stiftelsen af ASRA i 1983, og hun blev indvalgt i den første bestyrelse.

Allerede året efter blev Bodil Fjendbo formand, da foreningens første formand Chr. Isen fratrådte. Bodil var derefter formand frem til 1988.

Bodil Fjendbo var i en periode folketingskandidat for Socialdemokraterne i Skjern kredsen, ligesom hun i en længere årrække var formand for Socialdemokraterne i Aulum.

Bodil Fjendbo er i dag bosat i Odense.

I forbindelse med udarbejdelsen af jubilæumsskriftet, har vi bedt Bodil Fjendbo om at beskrive hvordan hun selv oplevede sin tid i ASRA.

Bodil Fjendbo skriver:

Hvem skriver historien.

Arbejderbevægelsen i Ringkøbing amt var ikke tidligere samlet og registreret. Vi var en gruppe personer i amtet, der registrerede, at mange papirer og protokoller forsvandt i forbindelse med dødsboer o.a. Derfor blev ASRA oprettet.

Samtidig stillede Malernes fagforening i Herning generøst lokaler til rådighed, så vi fik plads til de indsamlede protokoller, papirer og arkivalier.

Intentionerne omkring arbejdet i ASRA var i starten:

1. Indsamling.
2. Formidling.
3. Forskning.

1. Indsamling af protokoller, billeder og papirer affødte en del polemik med lederne af de lokalhistoriske arkiver rundt i amtet.

2. Formidling var både internt og eksternt. Internt i form af ASRA Nyt, udstillinger og gæster på arkivet, Anker Jørgensen bl.a., og mange andre gæster.

Eksternt med kontakt til pressen. Regionalradio Midt og Vestjylland. Danmarks Radio P1 med udsendelsen: "Da farfar var ung."

Konferencer på Århus og Københavns Universitet og med ABA Arbejderbevægelsen i København.

3. Forskning. Intentionen var kontakt til interesserede forskere, der kunne formidle viden om netop arbejderbevægelsen i Ringkøbing amt.

Vi var en personkreds, der var engageret og begejstret med mange ideer, som mødtes om

en fælles opgave. Desværre gik der politik i arbejdet.

At arbejdet heldigvis er ført videre i 25 år viser, at ideen var rigtig.

Et stort tillykke med 25 års jubilæet.

Et af ASRA´s medlemmer, Henny Pedersen fra Vemb har tidligere gennem mange år boet i Aulum og Henny Pedersen beskriver Bodil Fjendbo på følgende måde:

Mennesket bag tidligere formand for ASRA.

Bodil Fjendbo er oprindelig landmandsdatter fra Salling. I mange år har hun boet i Aulum, og var leder af børnehaveklassen der. Jeg lærte hende at kende først i 80'erne. Hun har hjertet på rette sted. For eksempel boede jeg i længere tid hos hende, fordi jeg var utryk ved min lejer.

Vi kørte mange ture ud i naturen, f. eks. kørte vi sydpå for at finde Gudenåens udspring, det var sjovt. Det boblede ligesom en gryde øllebrød, der var ved at koge over.

En anden gang kørte vi i skoven og plukkede svampe. Bodil var kendt med, hvilke svampe der kunne spises. Vi plukkede, kørte hjem, og hun lærte mig at lave svampestuvning til ristet brød.

Hvert år til jul tager jeg en kagedåse frem med julemotiv og mindes hende med glæde, når vi tager en småkage.

På indkøb i Brugsen kunne jeg møde hende - hun spurgte tit: "Vil du ikke med hjem, så laver vi en æggecake"!

Hvis alle mennesker er som hende, var der ikke ufred i verden.

Henny Pedersen.

(som også var med den dag, ASRA blev stiftet)

Syerske var et velkendt arbejde i Ringkøbing amt.

Nogen blev slidt op af det hårde job det i virkeligheden er/var, ofte på akkord.

Historierne om syerskerne og systuernes er noget af det ASRA gemmer, så eftertiden kan se hvordan det var at være syerske.

Ser man ind på en systue i dag, er de nærmest lavet om til lagre hvor pakning og ekspeditionen foregår, selve syningen foregår ude i den store verden, hvor arbejds lønnen er langt lavere end den er i Danmark.

Gunnar Jacobsen, Ikast

1988 - 1991

Gunnar Jacobsen var formand for ASRA fra 1988 og indtil 1991, hvor han blev afløst af Jacob Christensen.

Gunnar Jacobsen var med i arbejdet omkring stiftelsen af ASRA og medlem af den første bestyrelse der blev valgt i Videbæk i 1983.

Af de få personer der stadig kan huske ham, bliver Gunnar Jacobsen altid omtalt som en stille omgængelig person, men også en person der påtog sig et stykke arbejde og pligtopfyldende udførte dette arbejde.

Selv om Gunnar Jacobsen selv deltog i arbejdet med at indsamle oplysninger og arkivalier, har han imidlertid ikke selv sat sig mange spor. Han er stort set et ubeskrevet blad og det er kun lykkedes os at finde frem til ganske få personer der kan huske ham. Indtrykkene af ham har kun været positive, men det er også blevet gentaget at han var en stille person uden de store armbevægelser.

Gunnar Jacobsen boede i Ikast, og efter tiden som formand hos ASRA var han i en periode formand for SID's efterlønsklub i Ikast.

Ud fra bestyrelsesreferater ser det ud til at Gunner Jacobsen døde omkring årsskiftet 1992/93.

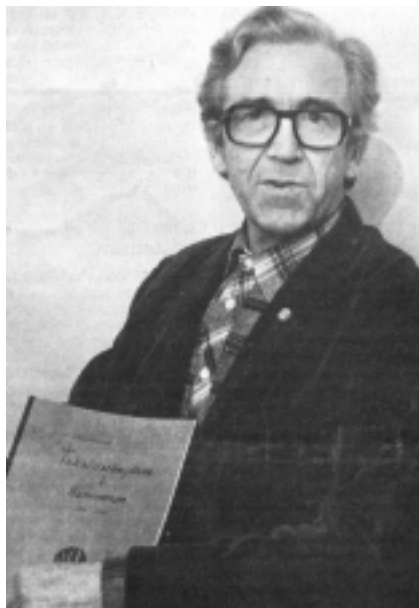
PS. Hvis der, efter læsning af nærværende jubilæumsskrift, er personer der kan frem-

komme med yderligere informationer evt. et foto af Gunnar Jacobsen, ville vi være meget taknemmelige.

Dansk Arbejdsmands og Specialarbejder Forbund er i dag fusioneret med mange andre specilaforbund, og hedder nu 3 F

Jacob Christensen, Hammerum 1991 - 1992

Jacob Christensen med sin første bog

"Bondesønnen, der forelskede sig i tekstilindustrien."

Dette var overskriften på en artikel som Herning Folkeblad bragte om Jacob Christensen i forbindelse med hans 60 års fødselsdag i 1984.

Jacob Christensen var ganske rigtigt bonde-søn fra Farsø. Landbruget interesserede ham imidlertid ikke, og via forskellige jobs i hotelbranchen kom han i 1952 til Herning, hvor han gennem sit ægteskab med Sigrid kom til at arbejde i tekstilbranchen.

Jacob Christensen blev efterhånden trukket ind i det faglige arbejde som bestyrelsesmedlem i Tekstilarbejdernes Fagforening i Hammerum, og sluttede som formand for denne fra 1981 til 1983.

Gennem sit engagement i fagforeningen kom Jacob i gang med sine skrivelser, idet han blev

opfordret til at skrive noget i forbindelse med fagforeningens 60 års jubilæum i 1979.

Resultatet blev "Textilarbejdere i Hammerum 1919-1979".

Dette jubilæumsskrift havde givet Jacob blod på tanden, og i de efterfølgende år frem til sin død i 1992 udkom i alt 9 bøger, hvoraf den mest kendte formentlig er "Arbejdernes Textileventyr" fra 1982.

Denne bog blev til i protest mod de mange bøger der omtalte tekstileventyret i Herning området, men altid glemte at fortælle om de tekstilarbejdere der havde skabt dette tekstileventyr.

I 1993 udkom "Arbejds mænd og Specialarbejdere i Herning 1893-1993". Bogen blev færdig 3 dage før Jacob pludselig døde d.7. august 1992.

Jacob Christensen var med til at stifte ASRA i 1983, og var foreningens sekretær fra starten.

Allerede året efter udtrådte han dog af bestyrelsen. Men fra 1988 var han med igen, og fra 1991 var han foreningens formand.

Jacob Christensen gjorde et meget stort stykke arbejde for ASRA.

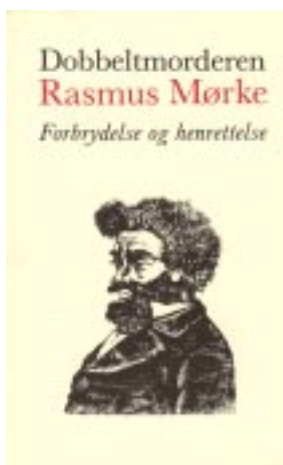
Fra midten af firserne var han foregangsmand ved opbygningen af ASRA's arkiv. Han tilbragte mange timer på forskellige lokalhistoriske arkiver rundt omkring i det gamle Ringkøbing amt, for at gennemse hvad de havde af arbejderhistorie.

Han besøgte faglige organisationer for at indsamle arkivalier, og han registrerede og arkiverede hvad han fandt. Igennem flere

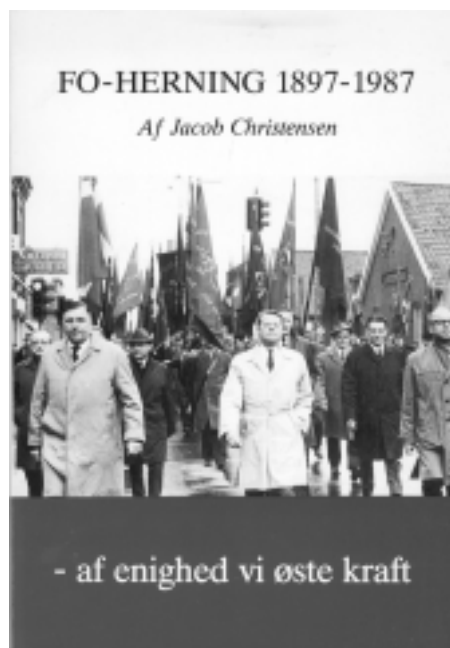
år var han stort set alene om dette store arbejde.

ASRA har meget at takke Jacob for, men andre havde også øje for det store og flotte arbejde han udførte med at indsamle oplysninger om arbejdernes vilkår og dagligdag. I 1985 blev han således tildelt FO-Samvirkes kulturpris. (Senere LO-Ringkøbing amt, red.)

I efteråret 1992, 3 uger efter sin død, skulle Jacob Christensen på vegne af ASRA have modtaget LO's fornemme kulturpris.

Statuette til LO Kulturpris

Nogle af Jacob Christensens bøger

Bent Søndergaard, Nybo

1992 - 2008

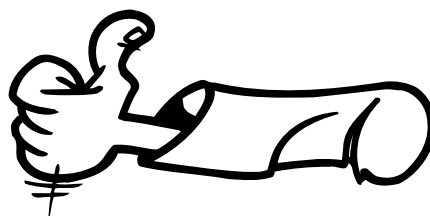
Bent Søndergaard da han trådte tilbage fra formandsposten 2008

Bent Søndergaard måtte tiltræde posten som formand for ASRA i utide. Ved Jacob Christensen's pludselige død i august 1992 var Bent foreningens næstformand og han overtog derfor naturligt posten som formand. Og så er han for øvrigt troligt blevet genvalgt i de efterfølgende år, indtil han fratrådte ved generalforsamlingen i 2008. Bent var altså formand i ganske mange år.

Ved Bent's tiltræden havde ASRA fået en anden type formand end forgængeren Jacob Christensen. Jacob var arkivmand om en hals. Altid på jagt efter nye arkivalier og altid i gang med at registrere og skrive.

Bent har mere arbejdet med praktisk arbejde f.eks. i forhold til at forbedre de fysiske rammer for ASRA's arkiv.

Specielt i forbindelse med flytning af arkivet til Ålykkevej, gjorde Bent et meget stort

stykke arbejde. Først med indretning af lokalet, og dernæst med flytningen af selve arkivet.

Derudover har Bent repræsenteret ASRA ved diverse repræsentantskabsmøder og i forhold til ASRA's forskellige samarbejdspartnere iøvrigt, og i den forbindelse gjort opmærksom på det vigtige i at få afleveret arkivalier til ASRA. Bent har arbejdet med opstilling og nedtagning af utallige ASRA udstillinger, og han har altid været den person man faldt over, når der skulle laves fysiske ændringer i arkivet, ligesom han har afhentet utallige læs af arkivalier hos organisationer eller privatpersoner.

Bent er stadig aktiv i bestyrelsen, og vi håber på at der også i årene fremover kan trækkes på ham, når der skal laves et stykke arbejde i arkivet.

Formandsomtalerne er samlet af *Jørn Jensen*

ASRA Nyt gennem 25 år.

Af Jørn Jensen

"En både nu og på længere sigt nok ikke helt ubetydelig begivenhed fandt sted i Videbæk i Ringkøbing Amt den 9. april 1983. Da var der nemlig stiftende generalforsamling for Arbejderhistorisk Støttekreds i Ringkøbing Amt - i daglig tale forkortet til ASRA - den første af slagsen her i landet og vistnok i hele verden."

Disse ord er indledningen i ASRA Nyt nr. 1/83, altså det allerførste blad udgivet af ASRA. Ordene blev skrevet af foreningens første formand og medstifter Chr. Isen.

Allerede ved foreningens stiftelse var man opmærksom på, at det var nødvendigt med et medlemsblad for at opbygge og bevare en kontakt til medlemmerne, og i foreningens første vedtægter står der i § 10:

"Til fremme af kommunikationen mellem bestyrelsen, gruppe-repræsentantskabet og medlemmerne søges udgivet et medlemsblad." Og med lidt andre ord står det stadig i ASRA's vedtægter.

Sammen med det store arbejde på at få realiseret nogle af de mange ideer, der fra starten var fremlagt, kan det godt se ud til, at det har været svært også at få tid til at få lavet medlemsblad.

I mange år blev der kun lavet 1 blad om året. Først i 1994 er der kræfter til at udsende 3 blade, hvilket åbenbart skyldes, at der er kommet nye friske kræfter i redaktionen. Herefter ligger det årlige antal på 2 - 3 blade indtil 2000, hvor der udsendes 4 blade om året, hvilket

har været gældende siden.

Man var altså fra starten opmærksom på det nødvendige i at kunne meddele sig til medlemmerne. Og når vi her 25 år efter gennemlæser de mange blade, får man også et godt indtryk af aktivitetsniveauet i foreningen gennem årene. Dette har selvfølgelig af mange årsager været meget svingende.

Bestyrelsen var tilsyneladende opsat på at komme godt fra start efter stiftelsen, for i bladet for 1984 omtales det at

"Chr. Isen havde repræsenteret ASRA ved en konference om arbejdsmandens historie på Svendborgskolen 6.-7.5., arrangeret af SID i Danmark og sammen med Bodil Fjendbo deltaget i et nordisk seminar om arbejderkultur og arbejderfolklore den 22.-24.8. på Københavns Universitet, hvor Chr. Isen havde holdt et indlæg om et ABAM (altså tanker om oprettelse af Arbejdernes Bibliotek, Arkiv og Museum, red.) i Ringkøbing amt. Hertil kom, at Chr. Isen havde præsenteret ASRA i tidskriftet "Arbejderhistorie" (nr. 21, okt. 1983)." Det kan man da godt blive lidt imponeret over.

Indsamling af arkivalier.

Ellers bliver der i bladet, meget naturligt, gennem de første mange år gjort meget opmærksom på indsamling af arkivalier og effekter. Det henstilles til fagforeninger, andre foreninger og til private at have ASRA i tankerne, når der ryddes op.

Der gøres opmærksom på, at ASRA gerne vil modtage gamle protokoller, billeder, dokumenter, nedskrevne erindringer, faner m.m.

Derudover vil man gerne indsamle gamle arbejdsredskaber, buster, møbler, pyntegenstande, husgeråd og egne hobbyarbejder alt sammen med tanke på oprettelse af museumsdelen. Denne sidste del af idegrundlaget er senere blevet nedprioriteret, da det aldrig er lykkedes at få etableret de fysiske rammer, der fra starten var tænkt på.

Man er også allerede på det tidspunkt opmærksom på "det grå guld" som arbejdskraft. Det omtales, at det ville være af uvurderlig værdi, hvis der blandt pensionister og efterlønnere kunne skabes interesse for indsamling og formidling af arbejderhistorie.

"De har tiden til det, og de er vel også dem, der har størst kendskab til dele af arbejderhistorien længere tilbage og forhåbentlig kunne et sådant pensionistarbejde give dem en endnu mere meningsfyldt hverdag." Ja, sådan et det faktisk formuleret i arbejdsprogram for ASRA 1983-1987. De har været forudseende.

Arbejdet med at arrangere jubilæet, herunder udfærdigelsen af nærværende skrift, varetages primært af glade pensionister.

Svingende aktivitetsniveau.

Som tidligere nævnt kan man i bladet aflæse aktivitetsniveauet i foreningen. Der omtales deltagelse i Arbejderfestival i Laugesens Have, konference samme sted om, hvordan ASRA kunne komme videre, fremstilling af video om tørvegravning, oprettelse af en byggefond (byggefonden skulle danne basis for opførelse af eget hus til ASRA, red.) medlemsmøde i Laugesens Have med deltagelse af Henning Grelle fra ABA (Arbejderbevægelsens Arkiv, red.), og flere bestyrelsesmedlemmer havde været på studietur til Sverige for at besøge Arbetets Museum i Norrköbing.

Senere kan man læse om opstarten på "Vi er

selv historie." Altså en opfordring til den enkelte om at nedskrive sine erindringer til glæde for sin egen familie, men også for andre interesserede og eftertiden i øvrigt. Et tema som ASRA har arbejdet meget med gennem årene.

Fra de senere år kan man se, at der indkøbes en udstillingsmontre, således at ASRA har mulighed for at vise sit ansigt rundt i det gamle Ringkøbing amt. I løbet af jubilæumsåret kommer udstillingen rundt til ikke mindre end 8 byer.)

I 2003 påbegyndes en række fortælleaftener, hvor "helt almindelige personer" fortæller om deres barndom og arbejdsliv m.m. og endelig kan man i ASRA Nyt nr. 1 2007 læse om det seneste tiltag. ASRA har fået en hjemmeside. www.asra.dk.

ASRA - hjælp til opgaver m.m.

Helt tilbage til 1990 omtales det i ASRA Nyt, at arkivet har haft besøg af studerende, der søger materiale til brug ved udfærdigelse af opgaver, specialer o.s.v.

Vi har også sidenhen haft den glæde, at studerende jævnlige har været i arkivet for at indsamle oplysninger i forbindelse med deres studier, ligesom vi ofte bliver brugt i forbindelse med udfærdigelse af jubilæumsskrifter m.m.

ASRA hjælper altid gerne besøgende med at finde oplysninger og materiale i arkivet. Det er dejligt at få bekræftet at vi kan bruges, og det er da også helt i tråd med det oprindelige idegrundlag.

Bladets kvalitet.

Kvaliteten i ASRA Nyt, både den tekniske og indholdsmæssige, har helt naturligt været svingende gennem de 25 år. Det har været meget forskelligt, hvad der har været af resurser både menneskelige og økonomiske.

I perioder har arbejdet hvilet på én eller ganske få personer, og sådan vil det naturligvis være, når det er frivilligt amatørarbejde. Men kvaliteten af bladet har dog altid gennem årene været i fokus.

Det fremgår af bladene, at der efter en periode, hvor indholdet måske har været lidt tyndt, igen strammes op, og de efterfølgende blade er igen af god kvalitet.

Man kan læse, at redaktionen har anført, at der manglede stof til et ordentligt blad, og kort tid efter påpeges det, at det ikke kan passe at der i det store arkiv ikke er materiale til bladet. På samme måde er der gennem årene blevet eksperimenteret med selve udformningen af bladet, ligesom bladets format ofte er blevet drøftet.

Også i dag må vi konstatere, at ASRANyt er af svingende kvalitet. Bladet bliver til som et samarbejde i redaktionsgruppen. Nogle skriver artiklerne, medens andre klarer opsætningen. Selve "trykningen" foregår hos et af vore medlemmer, f.eks. på et fagforeningskontor.

Det er naturligvis meget forskelligt hvad de har af printermuligheder, og derfor bliver bladets kvalitet desværre også lidt svingende, specielt hvad angår billeder. Alternativet vil være en bogtrykker, men det kan vores økonomi ikke bære. Til gengæld får vi nu lejlighed til hyggelige besøg hos vore medlemmer.

Indsendelse af bidrag

Der er jævnligt blevet opfordret til, at læserne sendte bidrag ind, specielt i forbindelse med temaet „Vi er selv historie“ da den blev introduceret. Der er også modtaget en del bidrag gennem årene, men mange af de erindringer, der bringes i ASRANyt er dog fundet gennem arbejdet i arkivet, hvor der jævnligt fremkommer erindringer i det materiale, der bliver indleveret. De fleste mennesker mener formentlig, at deres liv ikke har været noget specielt eller været interessant, men alligevel har de mange gange fået nedskrevet dele af deres livshistorie til oplysning for deres efterkommere.

Billede fra „Høftudstillingen“ i Lemvig - i midten O.V.Høfts søn Martin Høft, 92 år gammel

forsider fra ASRA NYT gennem tiderne

Temaudgivelser.

Nogle enkelte udgaver af ASRA Nyt har været direkte temaudgivelser, hvor der er skrevet om et enkelt emne eller en enkelt person.

I 1988 skrev Jacob Christensen således "En vestjysk fagforening" om murenes fagforening i Holstebro. I 1998 blev der skrevet om "LO Ringkøbing amt i 25 år 1973-1998" og i 2002 bragte vi Karla Jørgensens erindringer "I erindringens spejl". Endelig i 2006 udkom "En pioner i arbejderbevægelsen" om O.V. Høft fra Lemvig. Skriftet om Høft var en meget stor mundfuld for ASRA.

Det var meget arbejdskrævende og blev også kombineret med en udstilling i Lemvig om Høft's virke. Engang imellem dukker der en sådan person op gennem vort arbejde i arkivet. En person, der er så iøjefaldende og skiller sig så markant ud, at vi simpelthen må skrive historien.

Det er også årsagen til at det stadig er spændende og givtigt, at arbejde med at lave ASRA Nyt.

Jørn Jensen.

Faneindvielse hos dansk Arbejdsmandsforbund - Hammerum, et af de mange billeder i arkivet

Om arkivet

Opstarten

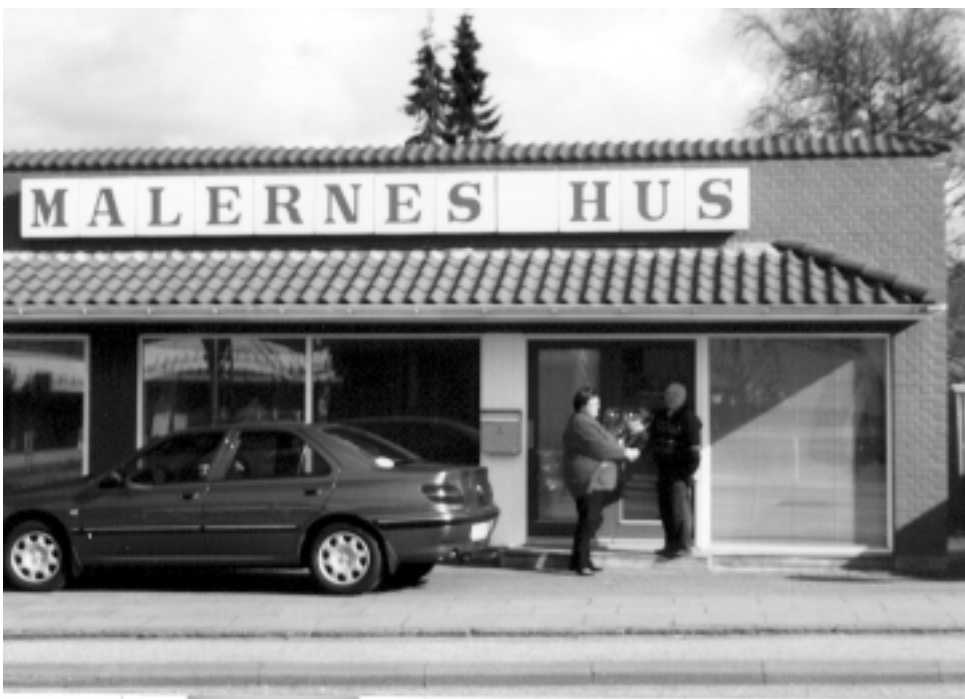
De fysiske rammer for ASRA´s arkiv har altid været beskedne. Allererst var de få ting, man havde modtaget hjemme hos Chr. Isen i Kølkhjør. På et tidspunkt tilbyder Børge Johnsen, Snejbjerg ifølge et bestyrelsesreferat, at man må disponere over lokaler i hans kælder, men det ser ikke ud til, at det bliver til noget. Snart låner man et lokale hos SID i Vestergade, Herning, og nu er bestyrelsen ambitiøs, for man har en bemandet åbningstid et par timer en eftermiddag hver uge. Det stoppede man dog med, da der aldrig kom nogen besøgende.

Egne lokaler

Fra 1986 blev Jakob Christensen meget aktiv, og nu fik ASRA lokaler i kælderen i Sjøllandsgade 4. i Herning hos Malernes fagforening.

Der blev søgt forskellige organisationer om støtte til inventar, og det store ønske var at få en elektrisk skrivemaskine. Der kom også reoler og skriveborde til. Samtidig begyndte arkivalierne at komme ind, især takket være Jakob Christensens ihærdighed og mange besøg rundt omkring hos faglige organisationer.

Fra 1986 stammer også de første arkivkasser, som er af samme standard, som

Billedet er taget da vi takker formanden Lissi Burgdorf for husly gennem årene

man bruger i alle arkiver, og som vi stadig bruger. Ligeledes registreringsark og kartotekskort, som alt sammen købes i Museums tjenesten. Desuden var der indkommet bøger, faner, genstande og meget andet.

Da ASRA fik et nyt sted at bo.

I sommeren 2000 var der vand i kælderen i Malernes hus. Takket være hurtig indgriben og nedpakning af vore arkivalier, skete der ingen skade på disse. Men nu skulle lokalerne gøres i stand igen, og endelig sidst på året kunne vi gå i gang med at arbejde i arkivet igen -men...

En dag, vi dukkede op omkring nytår, fortalte Lissi Burgdorf fra Malerne os, at de ikke syntes, det var forsvarligt at opbevare vore ting i kælderen længere, og at de i øvrigt selv skulle fusionere afdelingerne i amtet. Afdelingerne skulle have samlet kontor i Herning, og derfor skulle de bruge hele huset selv. Vi fik en opsigelse, som skulle effektueres senest 1. Maj 2001.

Så blev der diskuteret frem og tilbage i bestyrelsen om, hvad vi skulle gøre.. Vi skrev ud til vore venner og medlemmer - vi skrev til Ringkøbing Amtskommune, vi overvejede at leje os ind et sted - ligegyldigt hvor i amtet -, men kunne godt se, at så ville vores lille egenkapital være brugt på mindre end 2 år.

Imidlertid kom Robert Pedersen i snak med Aase Nedergaard, som var formand for en nystartet afdeling af DUI Leg og Virke i Herning. De kunne tilbyde os et portrum - eller hvad man skulle kalde det - det så noget "umulig" ud for de fleste. Lokalet blev besigtiget, og nogen stod af med det samme, - kunne ikke forestille sig, at det kunne blive et brugbart lokale, - mens andre tog fantasiens briller på for at se mulighederne.

Vi holdt et fælles bestyrelsesmøde med DUI og sagde jatak til deres fine tilbud. Vi skulle selv betale varme og el - som vi aldrig er blevet krævet for - og desuden tegne 10 medlemskaber i DUI. Endelig skulle vi besætte en bestyrelsespost i deres bestyrelse. Da bestyrelsen havde afsat et rammebeløb til renoveringen gik vi i gang.

Der blev ryddet ud, sat radiator op, fjernet en port og isat dør og vindue og betonvægge og loft blev fejtet ned. Der blev malet gult på de rå betonvægge og hængt 6 armaturer fra Arbejdernes Landsbank op. Et gulvtæppe blev skaffet gratis fra Messecentret og lagt på, og nu begyndte alt at tage form. Der kom endda gardiner for vinduet og vi fik hyggelige borde, som AOF amtet havde tilovers.

Samtidig skulle arkivet jo pakkes ned, og i første omgang troede vi, at det kunne vi klare selv, men-men: Så mange kasser med tunge papirer, en gammel strikkemaskine, et stort stålskab og så en bestyrelse af efterlønnere. NEJ! Vi hyrede et flyttefirma, men pakkede selv de mange arkivkasser, papirer, bøger og genstande. For ikke at glemme nedtagningen af stålhylderne.

Endelig d. 31. april skulle det ske. En del af bestyrelsen mødte op, og så gik det af sted kl. 12 bagefter flyttebilen til det nye lokale på "Den gamle forbrænding" Ålykkevej 3, Herning. Ind kom kasser, papirer, genstande, reoler, skriveborde, stole osv. og kl. 14. kunne flyttefolkene tage hjem.

Der var nu en stor opgave med at sætte reoler op, anbringe arkivkasser og bøger, finde plads til genstande og billeder, men omkring 1. Juni kunne vi fortsætte arbejdet med at registrere flere indkomne arkivalier. Vi synes, vi fik et anvendeligt og hyggeligt lokale, som nu i 2008

er ved at være for lille til de mange arkivalier, der er kommet ind siden.

Det forsvundne sukkersæt.

Undervejs "forsvandt" et fløde og sukkersæt, som var doneret til os. Vi ledte og ledte. Gik alle tomme flyttekasser og avispapiret igenem igen. Intet !!

Nogen tid efter havde vi sammen med DUI indvielse af lokalene. Poul Nyrup ville komme, så i den anledning tog vi den meget store "Madam Blå" i brug - og hvilken lykke ! Fløde og sukkersættet lå fint indpakket nede i kaffekanden, som nogen meget hurtigt havde givet en plads på en høj hylde. De kom på plads på hylden sammen med kaffekanden, og vi kunne tage mod gæster og giveren af fløde/sukker sættet.

Det havde tilhørt giverens svigermor i Fasterholt og var givet som en konfirmationsgave i 1919.

Ny teknik

Senere fik vi PC - ere og printer og mobiltelefon ! Og en gasvarmer til de kolde vinterdage. Det er ikke et flot lokale, men det fungerer og er tørt uden direkte sol, hvilket er nødvendigt, for at passe på de mange arkivalier, vi har modtaget siden.

Og jo selvfølgelig: Vi drømmer stadig om at komme i et "rigtigt" hus. Om det lykkes nu i jubilæumsåret blæser i vinden.

Om arkiveringen

Alle arkivalier, der egner sig til det, er anbragt i godkendte arkivkasser. For hver ting udfyldes et registreringsark og 3 kartotekskort, der alle påføres det samme nummer f. eks. 2008/16.

- * Et orange kort for emnet.
- * Et gult kort for topografien (hjemsted)
- * Et gråt kort for personer med tilknytning til emnet

Dvs. man kan søge på emne, sted eller person.

Nummeret går igen på arkivkassen.

Af registreringsarket fremgår,

hvad det er,

hvem der har doneret,

hvor det kommer fra,

enkeltheder om emnet

hvornår det er fra.

hvornår det er registreret

hvem der har registreret.

Poul Nyrup Rasmussen på besøg i arkivet

Foreløbig registrerer vi på pc og printer ud på papir, men et ønske kunne være at gøre det digitalt, så man kunne søge i en database.

Drejer det sig om protokoller, regnskabsbøger, medlemsprotokoller og lignende, foregår registreringen på samme måde, men disse opbevares i 2 stålskabe, som er helt fyldt op for tiden. Genstande bliver registreret og forsynet med nummer.

De gode „gamle“ kartotekskort

Bøger, Fotos, CD-er.

Når det drejer sig om bøger, fotos, faner og cd'er kan man søge i databaser, som vi selv har oprettet. Arkivets bøger kan man søge på emne, titel, forfatter, forlag, evt. giver og udgivelsesår. Vi har modtaget rigtig mange bøger - også mange dubletter. Vi har dog satset på bøger, der er relevante for ASRA's geografiske område, og har især en stor samling af jubilæumsskrifter.

I fotobasen, som omfatter rigtig mange billeder, kan man søge på person, emne, sted eller årstal.

Cd'erne er netop nu ved at blive sat ind i en database.

Faner.

Faner, som vi nu har 41 af, er registrerede ved fotos, hvilket materiale de er fremstillet af (silke, uld ect.) og deres bevaringstilstand, motiv og tekst, hvem de har tilhørt og hvem, der har doneret, hvis vi ved det.

Avisudklip.

Én af de opgaver Jakob Christensen kastede sig ud i, var studier i gamle aviser, såvel socialdemokratiske lokalaviser, som borgerlige, hvorfra han kopierede alle artikler og notitser, der havde med arbejderbevægelsen i Ringkøbing Amt at gøre.

Han grundlagde dermed samlingen af avisudklip. Disse er registreret under de respektive fagforeninger lokalt, samt socialdemokratiske partiforeninger. Denne samling forøges fortsat, idet vi nu klipper relevante artikler og notitser. De opbevares i arkivet i gamle kartotekskasser, som sikkert engang er modtaget fra en faglig organisation.

Lydbånd, videoer og film.

Nævnes skal også en del lydbåndoptagelser med arbejdere, der fortæller erindringer, samt en del bånd fra "Fagligt Magasin" fra Radio Herning.

Videoer er ligeledes en del af materialet f. eks. med Poul Nyrup Rasmussen i Laugesens Have. Endvidere har vi nogle gamle film, men her mangler vi ekspertise til at få gamle filmapparater til at køre. Et par af filmene er overspillet til VHS bånd eller DVD.

Om indholdet i arkivet.

Når man har arbejdet i Arkivet en del år, vil der uvægerligt være en del navne på personer, der kommer igen og igen. Vi har allerede beskæftiget os med maleren, politiker, fagforeningsformanden og debattøren O. V. Høft fra Lemvig, som vi har meget fine arkivalier fra, og som vi har udgivet et hæfte om. Andre navne kunne være HK formand m.m. i Herning, Rasmus Kjøngerskov, amtsformand i Socialdemokratiet m.m., Søren Knudsen, Holstebro, amtsrådsmedlem Georg Kristen-

sen, leder af AMU skolen og meget mere i Herning, Erik "Jegge" Christensen, LO formand L. V. Lauridsen, forstander i Laugesens Have, Egon Karlsen, folketingsmedlem Poul Nilsson, Holstebro, biografdirektør og byrådsmedlem, Viggo Siefert, Ikast, formand for KAD Agnethe Pedersen og mange flere.

Her ligger mange arkivalier og venter på, at nogen tager sig tid til at få skrevet deres historie.

De gamle protokoller

2 jernskabe er fyldt med forhandlingsprotokoller, regnskabs og medlemsprotokoller m.m. fra hele amtet. Her er en guldgrube

af arbejderbevægelsen historie gemt. Andet, der skal nævnes er f. eks. det hedengangne "Socialdemokratiet i Ringkøbing Amt."

Her har vi mange arkivalier, og da det er et overstået kapitel i partiets historie, venter også her en opgave med at få skrevet den historie. Vi har mange kasser med materiale fra f. eks. Herning Fællesledelse, Tekstilarbejderforbundet, SID Afdelinger og mange andre. Og så er der fotoalbums med brunkulsbilleder, faglige blade og partiforeningsblade. Foreløbig er tingene registreret og gemt forsvarligt, så det kan findes igen.

Næste fase må være at få det frem til andres kendskab.

Nogle af de mange protokoller der findes i arkivet

Et eksempel på hvad der bl.a. findes af avisartikler i ASRAS avisarkiv.

Herning dagblad skrev den 20.3.1891 HISTORISK RUBRIK

I Onsdags jordedes den gamle Socialdemokrat, Bager Stumph i Holstebro.

Afdøde havde Skjænket Byens Socialdemokratiske Forbund en fane, og det var hans Ønske at blive fulgt til Graven af denne Fane. Han havde imidlertid gjort Regning uden Hr. Politimester d' Auchamp, thi der blev af Politiet nedlagt Forbud imod, at Fanen blev baaret gennem Byen; og det var betydet vedkommende, at man vilde tage Fanen fra Fanebæreren, dersom der blev gjort forsøg derpaa. Rygtet derom havde samlet en del nysgerrige foruden selve Ligfølget uden for Sørgehuset paa Stationsvejen.

I god Tid mødte 2 Gendarmer og Politibetjenten, hvilke naturligvis skulde erobre den farlige standart, der omvunden med Flor var plantet uden for Huset.

Socialdemokraterne maa have ønsket at undgaa det optrækkende Uvejr, thi Ligtoget satte sig i Bevægelse, men Fanen blev Staaende. I samme Øjeblik kom Politimesteren til Stede. „Vi hilser ikke paa ham“, lød en Røst fra de foran Ligvognen marcherende Socialister, der hver bar en rød Sløjfe paa brystet.

Alle Hatte blev siddende paa den Knap, de var lavede til, og Politimeteren lod en Bemærkning falde om, at det var ham den ligegyldigste Sag af Verdenen.

Han gav derefter en Gendarm Ordre til at blive og passe paa, at Fanen ikke blev bragt bag ud. Den anden Gendarm og Politibetjenten gav Møde ved Graven.

Det er ufatteligt, hvad der har bevæget Politimesteren til at nedlægge dette Forbud.

Vi skal slet ikke granske efter Berettigelsen, thi vi har jo ingen Undtagelseslove for Socialister i Danmark, og at der kunde frygtes Oprør eller Opløb, fordi man saa en rød fane i Holstebro, saa naiv er vel ingen, at de tror derpå.

Datidens betjente yndede stor respekt

Vi er selv historie!

IASRA's arkiv forefindes en del historier skrevet af og om "almindelige mennesker". Nogle af ældre datoer, andre nyere.

Med ønsket om at få flere historier, etablerede ASRA i efteråret 2001 en kampagne "Vi er selv historie". Desværre lever resultatet ikke helt op til vore forventninger, idet det, efter vor opfattelse, er begrænset hvad der skrives. Som supplement hertil har der også, med mellemrum, været opfordringer i ASRA-Nyt, til at skrive om egne erindringer. Bl.a. om: Mit første job efter skolen.

Efterfølgende bringes, i brudstykker, eksempler på historier henholdsvis erindringer, fra arkivet.

Lille Hans

Blade fra en sag omkring en tjenestedreng. Under overskriften Om Bogen, skriver forfatteren Mogens Bendixsen:

Hvorfor drage en gammel politi- og retssag frem? Nogle vil måske endda mene: ribbe op i den.

Forklaringen kan være, at nogle sager har en tilbøjelighed til at leve så længe i erindringen - og det drejer sig ikke mindst om sager, hvor børn har været hovedpersoner - at der daner sig myter. Hvad var det egentlig, det hele gik ud på?

Sagen om Lille Hans, den 11-årige tjenestedreng, der på en landejendom ved Kølkhjør sydøst for Herning i efteråret 1930 blev pryglet så voldsomt af sin husbond (det mente i hvert fald senere landsretten), at lægerne var forfærdede, da de fik ham til behandling, var en sådan sag.

I hele landet talte man om den, og på Herningegnen var sindene naturligvis stærkt oprevne

- men meningene også delte. Var der mon ikke noget om, at de klø havde været for-tjente? Så sent som i 1981 skrev en tidligere herningenser, universitetslektor og cand. mag. i nogle erindringer: (Hardsyssel-folk I. Livet i byen) bl. a. om kammeraterne i barndommens Herning:

"De fra Sandagerland var jo helt håbløse, de gik i bare tæer om sommeren og træsko om vinteren. De kom også tidligt ud at tjene hos bønderne. Så kunne man se dem om søndagen eller til markeder i det posede blå tøj, folk fra landet gik i til pænt dengang. En af dem kom helt galt af sted. Han blev pryglet, så han rendte af pladsen, og det kom til børnemishandlings-sag. Borgerskabet fordømte det skam, og man samlede ind og alting, men enkelte ville nu mene, at knægten ikke havde været helt sagesløs. Et barn er ikke helt uskyldig i at blive bundet med reb i en stald og tærsket halvt fordærvet. I årtier efter føler man sig mærkelig skyldig i tanken om, hvad Hans måtte udstå midt i ens sorgløse og solbeskin-nede barndom."

Selv kunne jeg som dreng i Herning i 30'erne ikke undgå at høre om Lille Hans. Men altid var det svært at få rigtig rede på, hvordan det hele forholdt sig, for de voksne havde deres faste meninger om, hvor galt eller ikke galt, det hele havde været.

Senere fik jeg nær forbindelse med førstelærer Johannes Rolsted, Kølkhjør, der ofte kiggede ind på mit kontor. Så kunne det ske, at talen faldt på - ja, Lille Hans. Rolsted havde været lærer for den lille tjenestedreng og havde godt kendskab til meget af det, der var passeret. Nu mere end 60 år efter oprulningen af sagen er trangen til at dukke ned i dens stø-

vede akter resulteret i disse blade.

Var Lille Hans-sagen tidstypisk? Ja, desværre nok i nogen grad, for mange børn fra småkårshjem kom - ofte via værgeråd - i tjeneste i alt for ung en alder. Og hvis deres husbønder ikke kunne vurdere, hvor meget de med rimelighed kunne forlange af dem, gik det ofte galt. Manglende fysiske kræfter, hurtighed og udholdenhed blev ofte forvekslet med dovenskab og trods, og så vankede der lussinger eller det, der var værre.

Alligevel er sagen om Lille Hans noget for sig selv. Ellers ville den ikke have prentet sig så længe, at man stadig kan møde spørgsmålet: Lille Hans - var det ikke ham drengen ude fra Godthåbsvej - ?

Jo, det var. Det følgende er en gennemgang af sagen, sådan som den udviklede sig fra en bilists møde med en forpint dreng på landevejen en tidlig morgen til en dom afsagt af Vestre Landsret i Viborg et halvt år senere.

Lagt sammen dannede og danner brikkerne et billede. Men ikke alle så det samme. Er det også tilfældet i dag?

Mogens Bendixsen

Hændelsen, fylder 34 maskinskrevne A4-sider, og kan derfor ikke gengives i sin fulde længde, men for at give et billede af datidens omgangstone bringes afsnittet om anholdelsen af gårdejerens AJ, der er mistænkt for at have mishandlet Lille Hans.

Anholdt

Der gik mere end en uge, fra Hans' indlæg-gelse på sygehuset fredag den 24. oktober til politiet overtog sagen. Det skete først mandag 3. november.

Det viste sig, at anmeldelsen fra Rind Værgerråd ved en fejltagelse var kommet i politi-

kontorets papirkurv sammen med en tom konvolut (!). Anmeldelsen havde ligget inden i en blank konvolut, idet den personlig af værgerrådsformanden, pastor Hansen, var indleveret på politikontoret.

Først mandag 3. november havde man ved eftersøgning fundet konvolutten. Rind Værgerråd havde i skrivelsen, der var underskrevet af alle rådets fem medlemmer, anmodet om at lade sagen undersøge. Desuden forelå en lignende anmodning fra kreds-læge C. Sørensen. Med henvendelsen i hånden gav politimester Paul Hansen straks overbetjent Helstrup ordre til at optage rapport. Helstrup henvendte sig først til overlæge Biilmann for at få lægens forklaring på, hvor alvorligt drengen var blevet mishandlet.

"Men Helstrup kom ikke længere i sin undersøgelse, for overlægens forklaring var så rædselsfuld, at politimesteren, da han så den, straks tog ud til Køljkær og anholdt

A J", som et blad skrev.

Omstændighederne ved denne anholdelse blev senere i et åbent brev (Herning Folkeblad, 25. november 1930) skarpt kritiseret af A Js hustru, Anna J, der skrev:

"Vi havde jo hørt, at min mand var blevet anmeldt, og den 3. november om formiddagen var min mand i Herning hos politiet for at forhøre sig om sagen, men blev afvist. Men hvad skete? Om eftermiddagen kl. 4½, da vi sad ved kaffebordet, kom hr. politimester Paul Hansen og hr. overbetjent Helstrup og anholdt min mand på en meget brutal måde. (Hvorfor skulle der gribes så hårdt ind, når anmeldelsen havde ligget i otte dage?).

Min mand måtte af sted med det samme. Kaffe fik han ikke noget af og dårligt nok de nødvendige klædningsstykker på. Min mand ville ud og have seletøjet af hestene, men politimesteren sagde: Det lader De konen om. Da jeg

syntes, at det hele var grusomt, og jeg var nær ved at knække sammen, udbrød jeg: "Jeg kan ikke holde det ud". Politimesteren sagde brutalt "Det må De virkelig selv om".

Da min mand gik hen og sagde farvel til vor lille pige, udtalte politimesteren bl. a.: "Sådan skulle De være mod andre folks børn, De menneskeplager med stenhjerte!" Men jeg betvivler, at politimesteren selv ville kysse andre folks børn. Og da jeg fortvivlet udbrød: "Vi har ikke sultet eller mis-handlet drengen", sagde politimesteren: "Jo, De har sultet drengen! De, der selv er så tyk, at De knap kan gå!" (Med hensyn til gangen tror jeg nu nok, at jeg kan klare mig for politimesteren).

Da min mand sagde farvel til mig, udbrød politimesteren: "Ja, sig nu farvel til den lille skat, nu ser De hende ikke foreløbig. De skal få den hårdeste straf, der kan fås!"

Der stod jeg så alene, fuldstændig lammet af den brutale måde, min mand pludselig var revet fra mig på. Da jeg endelig fik mig taget lidt sammen, så jeg kunne søge hjælp - jeg stod jo helt alene med bedriften og et lille barn - måtte jeg af sted med barnevognen trods slud og mørke. Den aften fik vor lille datter en forkølelse, som hun ikke er kommet over endnu. Er der ikke lov og ret i vort land? Kan man sådan hente en mand lige til aften og lade konen stå alene med det hele og et lille barn".

Børn fik klø både i tide og utide

Historien om Lille Hans indeholder en ret grundig beskrivelse af retssagen, der ender med, at A.J. ved Vestre Landsret i Viborg idømmes fængsel på "sædvanlig fangekost i 30 dage".

Mogens Bendixsen var redaktør på Herning Folkeblad, og har skrevet flere lokalhistoriske bøger.

Hvidsten Gruppen

En anden historie, er beretningen om den kendte modstandsgruppe Hvidstensgruppen, skrevet af et gruppens medlemmer Barner Andersen. Han fortæller:

Når jeg som en af de yngste, der kom til at deltage i det der hed Hvidsten Gruppens arbejde og skal beskrive det, mener jeg, at det først er nødvendigt at forklare situationen omkring mig, set med mine øjne dengang, både inden og ude for landets grænser, så ungdommen i dag, bedre kan forstå, hvorfor vi gjorde det som vi gjorde, at vi ikke kunne andet, at vi intet valg havde, hvis vi igen ville have et selvstændigt Danmark. Vi havde jo mistet det den 9. april 1940, alt andet udenomsnak, er det rene vås og den politik, der blev ført, helt hen til den 29. august 1943 førte os længere og længere ned i dyndet. Danmark blev betragtet med foragt ude i verden, hvorimod Norge betragtedes med beundring og medfølelse, netop fordi de viste en vilje, til at forsvare deres fædreland. Kampen stod også dengang mellem diktatur og demokrati.

Men netop fordi de foragtede os og ikke turde stole på os, ude i den frie verden, var det meget vanskeligt, at få modstandsarbejde startet overhovedet, ingen virkelig modstand den 9. april 1940. Vi havde kun været besat i 2 mdr., da det i dagspressen blev bekendtgjort, at det daværende ret store parti L.S, havde indgået samarbejde med D.N.S.A.P., det danske nazistparti, og efter at have været besat i 2 år, sagde statsminister Buhl i radioen "at det var enhver dansk borgers pligt, at deltage i jagten på sabotører og ballademagere"; for vi skadede forholdet mellem besættelsesmagten og samarbejdsregeringen. Denne indstilling, blandt flere af de politiske partier, forplantede

sig mere og mere, ud i ledende organer i det øvrige samfund. Set med mine øjne dengang, følte jeg, at flertallet af dem jeg kendte, lod sig forblænde af de tyske sejrsmeldinger, som avis og radio var fyldt med. Den indstilling, at man bør holde med den der sejrer var meget udbredt, og hele denne stemning, tror jeg helt sikkert var medvirkende til, at der var mange stikkere i vort land, der var klar til at røbe alt til fjenden, hvad de så eller hørte.

Derfor tror jeg ikke, at den indsats, som pionererne indenfor modstandsbevægelsen udførte, kan vurderes højt nok, jeg tør slet ikke sætte navne på disse gerninger. Den gruppe jeg selv kom til at høre til, blev dannet på et tidspunkt, da vi ikke vidste, om vi kunne stole på nabo eller genbo.

Det var samtidigt meget vanskeligt, at overbevise England om, at der kunne skabes modstand i Danmark. De første danskere, ude fra den store verden, der søgte til England og meldte sig i kampen mod nazismen, kom i lejre, der var oprettet for nordmænd og fik sin uddannelse som faldskærmsagenter der. Af alle de besatte lande, blev Danmark betragtet som det farligste til nedkastning, fordi vi ikke har de helt store åbne sletter, men er tæt bebygget. Samtidig stod England næsten alene, overfor den uhyggelige stærke militærmagt Tyskland var blevet til, og hvorfra de daglig i flere måneder, frygtede invasion, og det var i denne periode de kendte ord til de engelske flyvere, blev udtalt af Winston Churchill "Aldrig har så mange, skyldt så få, så meget". I 1943 var jeg en ung mand på 21 år, uden uddannelse, der arbejdede hos min broder Henning der havde Hvidsten Mølle, der ligger mellem Hvidsten og Gassum, op ad Randers-Mariager landevejen. Min broder, havde ikke haft møllen mere

end et par år, så jeg var ikke kendt med alle egnens beboere, da jeg en dag oplevede, at vi havde besøg af kromanden Marius Fiil, han gik og talte med Henning, medens vi hver især passede vort arbejde. Men der var det med Marius, set med mine øjne, var han lidt af en original, så jeg har nok sonderet ham lidt rigeligt, men jeg følte, at det var alvorlige ting de talte om. Det fik jeg bekræftet, da han senere henvendte sig til mig og spurgte direkte, om jeg ville hjælpe dem, med at modtage våben og sprængstof fra luften. Han søgte ikke at skjule faren, ved det vi kunne komme ud for. Jeg havde aldrig før talt med kromanden, men jeg husker, at jeg straks følte, at jeg stod overfor et virkeligt mandfolk.

Efter at gruppen er blevet taget af tyskerne, havner den på et tidspunkt i Vestre Fængsel, hvor de fleste af dem henrettes. Barner Andersen, der fortæller historien ender i koncentrationslejr, og overlever, på trods af lidelser og afsavn.

Efter krigen tog Barner Andersen rundt på skoler og fortalte om sine oplevelser. Kort før han i 1985, døde i en alder af 63 år, nåede han at skrive sine erindringer.

Mindesten over de faldne i Hvidsten gruppen

I Vestre Fængsel

I sine erindringer fortæller Barner Andersen om de farefulde indsamlinger af nedkastede våben og senere om arrestationen af Hvidsten Gruppen og om dagene i Vestre Fængsel, medens de venter på deres videre skæbne.

Da vi kom ind på Vestre Fængsel, blev vi ført ind i et stort rum nede i kælderen. Vi fik udleveret en sæk af papir, fik besked på at lægge alt deri, som vi havde og en mærkeseddel til at skrive den hjemlige adresse på. Samtidig fik vi gentagne gange at vide, at vi aldrig fik det at se senere, men heller aldrig fik brug for det. Derefter kom vi op på 3. etage og smidt ind i en stor celle, og nu var vi pludselig 15 mand og skrækken for stikkere kom nok op i os, for det tog lidt tid, inden vi rigtig kom på talefod med hinanden. Det viste sig alle at være nedkastningsfolk som os selv. Det var dem fra Hornslet og fra Stoholm ved Viborg og så os fra Hvidsten. Dagen efter smed de tre mand mere ind til os, som efter min vurdering var lidt ud over det almindelige. Hilmar Larsen, Farsø, Poul Gjesing, Ålborg og ikke mindst Chr. U. Hansen, der var bondesøn fra Farsø. Nu var vi i cellen 18 mand, 18 madrasser, 3 taburetter, 1 bord og 1 spand, og der opholdt vi os i 7 uger. Der har jeg oplevet både det smukkeste, det rigeste, det værste og det djævelske i mit liv. Ikke en time af disse 7 uger, forlader nogensinde mit sind. Fra den første dag vi alle var samlet i denne celle, blev der talt åbent og ærligt om alle ting, både om tiden der var gået, men ikke mindst om tiden der ville komme, når den store modbydelige krig var forbi, når den opvoksende ungdom skulle vokse op, i en tid hvor der ikke var angst for krige med naboen. Når jeg tænker tilbage på disse uger, hvor der blev talt mest om fremtiden, men samtidig gjorde os helt klart både

for hinanden og os selv, at det blev vist meget få af os, der måske ville få lov at leve, hvis der blev nogen.

På Vestre skulle der være ro i cellerne kl. 2100, så blev der slået ekstra skodder for dørene, og lyset blev slukket. Sådant en aften kl. ca. 2200, blev døren låst op, og ind trådte en højtstående officer med et stykke papir i hånden, og medens vi alle sprang op og stod ret, som reglementet bød, læste han navnene op på dem fra Hornslet og samtidig befalede dem, at de tidlig om morgenen dagen efter skulle være færdige til at blive afhentet, for de skulle i krigsretten. Efter at officeren igen var gået, talte vi alle roligt med hinanden om situationen. Vi var helt klar over, at regnskabet time var begyndt for os alle i cellen.

Dagen efter sidst på eftermiddagen kom vore kammerater tilbage fra Dagmarhus, men der manglede 2 mand og forklaringen lød på, at de var dømt til døden og sad i eneceller nede i kælderen, og samtidig kunne vi nu få at vide, hvordan sådan en rettergang foregik. Snart gik dagene igen med samtaler og debatter om alle mulige emner. Det var ikke hver dag, der var timer nok, så talte vi videre efter kl. 2100, når madrasserne var bredt ud. En aften skete det igen. Officeren kom, vi stod ret. Navne blev læst op. Også de skulle være klar den næste morgen. Det var gruppen fra Stoholm. Da de kom tilbage om aftenen, var der 7 dødsdømte, der skulle ned i kælderen og vente på døden. Der sad de så i 11 døgn, men blev så benådet og kom tilbage til os i cellen. Vi kunne nu alle få at vide, hvordan krigsretten virkede.

Da der igen var gået nogle dage, skete det samme igen, da var det gruppen fra Ranum og det blev til 8 dødsdomme, de blev alle henrettet.

Af alle de kammerater jeg kom til at sige et

sidste farvel til, der har jeg aldrig set en tåre på en eneste af dem, 16 gange blev det til og mine tanker vil aldrig forlade en af dem, men jeg tror, vi lærte af hinanden, hvordan vi skulle dø, for også det talte vi meget om med hinanden. Jeg tør godt sige, at vi alle i den store celle havde vænnet os til døden, så da han kom, officeren med papiret i hånden og læste vore navne op, da vidste vi gennem vore kammerater næsten alt, hvad der ventede og, kun ikke, om der blev overlevende.

Det er i dag umuligt for mig at trække en eneste af dem frem, for nogen af de andre, de bestod alle prøven, hvor de viste, at de vidste, hvad prisen kunne blive i kampen for friheden, vi havde mistet.

Døtrene fra kroen, (*Hvidsten Kro red.*) Tulle og Gerda havde lidt arbejde på Vestre med at gøre rent på gangene, og den morgen, da vore kammerater var henrettet tidlig om morgenen, da opdagede de, at navneskiltene var fjernet fra dødscellerne. Så var de klar over, at de begge havde mistet deres far og deres broder, samt Tulle havde mistet sin mand. Op på formiddagen blev Tulle ført til den tyske fængselskommandant, som gav udtryk for, at de alle var døde som gode soldater. Han håbede Tyskland havde mange af den slags.

Os der var tilbage i cellen fik besked om henrettelsen af en af de fanger, der også hjalp til på gangene. Han fik arrangeret, så vi skulle have rene håndklæder og imellem han gav os et af gangen, fortalte han, hvad der var sket, og da han igen var gået, stod vi stille og nynnede, "Jyden han er stærk og sej". Det var Anders Venning, der begyndte med det, og så sagde Anders, at nu måtte vi love hinanden, at hvad der end skete med os fremover, måtte vi ikke knække sammen. Vi skulle blot tænke på, hvordan vore kammerater var gået døden

i møde. I de næste måneder tænkte jeg ofte på de ord Anders sagde derhjemme i Vestre. Den morgen vores afrejse fra Vestre Fængsel fandt sted, stod vi ude på gangen kl. 5⁰⁰ med håndjern på, og medens vagtsoldaterne farede forvildet rundt og råbte og skreg, stod der 3 civilklædte gestapofolk og betragtede vores afrejse.

Efter vi havde fået håndjernene på, skulle vi aflægge ed på ikke at ville foretage flugtforsøg.

Vi ville blive skudt øjeblikkelig.

Barner Andersen undgik at blive henrettet, men i stedet sendt til Tyskland, hvor han sad i flere fængsler, inden han endte i Neuengamme, hvorfra han kunne vende hjem, efter krigens afslutning.

Historien om Hvidstensgruppen har ASRA fået af Lissy Sørensen, Struer, datter af møller Henning Andersen, Barner Andersens ældre bror, der var blandt de henrettede fra Hvidstensgruppen.

Ved en fortælleaften i efteråret 2004, arrangeret af ASRA, fortalte Lissy Sørensen om erindringer fra 2. verdenskrig, set fra et barns synspunkt.

Hvidsten kro som den ser ud i dag, der er stadig synlige minder knyttet til kroen

MIT FØRSTE JOB EFTER SKOLEN

Da der i ASRA-Nyt blev efterlyst beretninger om det første job efter skolen, sendte Flora Mikkelsen, Skjern, et indlæg. Hun skriver bl.a.:

Flora og hendes søster

LIDT OM MIN BARNDOM.

Mit navn er Flora Ane Benjamine Mikkelsen født Olesen, Jeg blev født i Hygild d. 21-4 1948, på min Farmors fødselsdag, derfor det lange navn: Der var ingen tvivl, jeg skulle opkaldes efter hende.

Jeg er opvokset i Gludsted by i en arbejderfamilie, hvor jeg var nr. 3 i en søskende flok på 5.

Min mor var hjemmegående, og far arbejdede på Ejstrupholm Teglværk. Det jeg husker klarest om min fars arbejde var, at han cyklede ca. 12 km. daglig (på en gammel cykel), så der var en logisk forklaring på, at min far

ofte sov på sofaen, efter at vi havde spist aftenmad.

UGEN EFTER MIN KONFIRMATION.

Da jeg gik ud af skolen, var jeg blandt de sidste årgange, der kunne komme ud af skolen efter 7. kl.

Jeg blev konfirmeret sidst i april, og ugen efter skulle jeg i arbejde. Mit ønske var at komme på fabrik, for det skulle min skoleveninde, men nej, det kunne min mor ikke gå med til. Først 2 år i huset, og derefter måtte jeg selv bestemme. Dengang havde jeg hverken mod eller tanker for at gå imod min mor. Min mor havde aftalt med en købmand Toft i Hampen, at jeg kunne begynde som ung pige i huset. Købmanden boede 3 km. hjemmefra, og jeg skulle starte en uge efter min konfirmation, hvor jeg lige var fyldt 14 år. Jeg cyklede der ud med mine ting. Jeg kan huske, hvor bange jeg var, for der gik rygter om, at købmanden var højtråbende og meget hidsig, men min mor havde lovet mig, at hvis det blev for meget, måtte jeg komme hjem igen. Det holdt hun ikke 1½ år senere, men mere om det i slutningen. Min løn var 125 kr. om mdr. + kost og logi.

VASKEDAG.

Det var nogle strenge dage, når der skulle vaskes tøj. Dagen før skulle vaskemaskinen sættes i frem, den var af træ med motor, men den skulle fyldes med vand, så træet kunne udvide sig, så den var vand-tæt. Brænde skulle ind til gruekedlen, som vi kogte tøj i. Det var noget af det første, vi startede med tidlig om morgenen på vaskedagen. Der var meget

vasketøj, for vi vaskede jo kun een gang hver måned, så bare sengetøj og håndklæder fra fire voksne fyldte meget, og så var der jo også alt det andet tøj. Hvis vejret var til det, tørrede vi det ude, men om vinteren slæbte vi tøjet op på loftet. Bagefter var der rulletøjet og strygetøj og ikke at glemme stopning og lapning af tøjet, for intet måtte gå til spilde. Det kunne jeg ikke fatte dengang, for de havde da penge nok, - det var da noget andet hjemme hos mor. Der var vi mange og pengene var små.

Aidas møde med Bodil Koch

En stor oplevelse for den unge Aida Buur Andersen, da hun skulle servere for Bodil og Hal Koch på "Staten" i Søby brunkulslejer.

Datidens „vaskemaskine“

I sine erindringer fortæller Aida Buur Andersen om dengang, hun som ung pige, i 1947, med stor betænkelighed, mødte op på "Staten" - statens marketenderi - i Søby brunkulslejer. Hun havde fået plads som unge pige i køkkenet.

De 2 år hun var i Søby brunkulsleje, bød på hårdt arbejde, men også møde med spændende mennesker. En ting, der har sat sig særligt spor i hendes erindring, var da hun skulle servere for en af datidens store kvinder - Bodil Koch.

Det var blevet vedtaget at opføre et forsamlingshus, og da det skulle indvies havde "Staten" fået til opgave at tilrettelægge festen. Aida fortæller:

Vi skulle bage 30 lagkager med 3 bunde i hver, det var hårdt arbejde, for vi måtte piske alt dejen med håndkraft, vi havde jo ingen elektriske piskere. Så når jeg tænker tilbage, får jeg ondt i armene igen. 90 bunde i alt, det tog 3 dage, for vi måtte jo bruge vores fritid til det.

Nå - endelig kom dagen, hvor huset skulle indvies. Der var mange fine herrer til festen, indenrigsministeren, borgmesteren fra Herning, politibetjenten fra Kølkeær, sognerådsformanden for området og mange flere. Herningkredsens folketingskandidat Bodil Koch skulle holde festtalen, hun havde sin gemal Hal Koch med. Et festligt par.

Jeg havde fået den store ære at servere ved festbordet, men det var svært, for jeg havde ikke et serveringsforklæde med. Det lykkedes dog at låne ét, så alt gik som det skulde. Bodil Koch var utrolig at høre på.

Bodil Koch

Hun var en særpræget person. Jeg kan se hende for mig endnu, i sort spadseredragt og sorte sygeplejesko, det kaldte vi disse sko den gang, og håret samlet som en knold i nakken. Men når hun åbnede munden, var det som om der stod en glorie omkring hende, så spændende var hun at høre på. Et anderledes par, men et par dejlige mennesker, som jeg tit tænker tilbage på.

Aida er født i 1928 i Skive. Efter skoletiden havde hun forskellige pladser. Hun har også prøvet at arbejde i tørvemosen og arbejdet på forskellige fabrikker. Da FDB's centrallager i Holstebro lukkede fik hun arbejde som hjemmehjælper og blev, efter et halv år, valgt som formand for Husligt Arbejderforbund - HAF - i Holstebro. En post hun bestred i 13 år, indtil hun gik på efterløn.

Aida har, fra hun var ganske ung, været Socialdemokrat, med stort S, og har i en periode - 1980-84 - været medlem af byrådet i Holstebro. Organisatorisk har hun haft forskellige poster i partiet.

Den lange række af tillidposter blev afsluttet med 10 år som næstformand i FOA Holstebro seniorklub

Historierne, der her er beskrevet, befinder sig alle i ASRA's arkiv, og udlånes gerne til interesserede. Historierne vil i deres helhed, efter tur, blive lagt ind på ASRA's hjemmeside.

Historierne er samlet og redigeret af
Bent Kruuse

Æresmedlem

Æresmedlem Karla Jørgensen

ASRA - Arbejderhistorisk Støttekreds - sender de hjerteligste hilsener til Karla på jubilæumsdagen. Karla Jørgensen, Hammerum, er æresmedlem i ASRA.

Hun har gennem årene været trofast over for ASRA. Hun har skænket egne arkivalier og skaffet arkivalier fra andre. Hun har beriget vores blad ASRANyt med mange artikler, som vi bringer et eksempel på her: En kvinde skæbne.

Karla har siddet i bestyrelsen og er mødt op til mange arrangementer. Hun var et livsstykke at møde og havde altid en historie eller en genstand med sig. Hun har bidraget med mange særdeles velskrevne læserbreve, som opbevares i arkivet. Her er også breve fra Poul

Nyrup Rasmussen, som hun var en stor fan af, ligesom han var glad for hende og huskede hendes 80 års fødselsdag i 1999.

Hun har gemt minder fra usædvanlige rejser både som scrapbøger og fotos. Sidst men ikke mindst har hun i 2002 efter mange betænkeligheder skrevet sine erindringer: "I erindringens spejl", som sælges til fordel for ASRA.

Karla skriver i et stramt, udramatisk varieret sprog, men begivenhederne hober sig op, så man næsten taber vejret under læsningen.

Karla Jørgensen, der er fra Østfyn, har levet et liv, som mange ville tro kun kunne opleves i en roman. Derfor er det ikke mærkeligt, at hun blev en glødende Socialdemokrat og har været det hele livet.

En kvindeskæbne

Af Karla Jørgensen

Hun hed Thora

Børnene i landsbyen kaldte hende aldrig for andet end mormor. Hun havde en landejendom med to Galizierheste, køer, grise, høns og ænder. Hun blev gift med en ung møllersvend, med hvem hun fik 6 børn.

Hendes eneste søster var "værkbruden", som det hed i datidens terminologi. Det kunne have været børnelammelse. Hun boede hele sit liv i sit lille "mosters kammer", hvor hun blev plejet og passet af Thora, så længe hun levede. Hendes mand, "møllersvenden," blev ramt af rygmarvstuberkulose, døde og efterlod Thora med børn, syge og gamle samt arbejdet med landbruget.

Men Thora giftede sig igen. Denne gang med en ung sønderjyde. Også med ham fik hun 6 børn. Da første verdenskrig brød ud, blev han indkaldt til sikringsstyrkerne, og Thora stod igen alene med de hjemlige opgaver.

Det stod på de næste 4 år, men før krigen var slut, kom den spanske syge og høstede, hvor krigen havde efterladt nogle ofre.

Da mistede Thora på én gang 6 børn.

Hun fik af lægen denne korte besked: "Nu skal du tænke på de levende !"

Da hendes mand vendte hjem, fødte hun endnu 6 børn, men tid efter anden mistede hun endnu flere af forskellige sygdomme, dog enkeltvis. Syv i alt. Men hun havde dog, trods dødens høst, endnu en lille flok.

Da hun var omkring de 50 år, var hun en dag på cykel på vej til købstaden. Hun kørte forrest op ad en bakke, da han råbte til hende: "Pas på bilerne, Thora, de passer ikke på dig"! Det næste hun så til ham var, at han lå på ve-

jen kørt over af en bil.

Skulle det da aldrig få ende med sorg og ulykker ?

Nej åbenbart ikke endnu.

En af hendes unge sønner blev lam i hele kroppen efter en mislykket operation for en diskusprolaps i nakken. Hans liv blev en kørestol. En datter blev ramt af børnelammelse i den store epidemi i 1952.

Den anden unge søn, som havde overtaget bestyrerposten af landbruget, omkom ved en hændelig ulykke i landbruget ca. 14 dage før sit/vort bryllup.

En kvinde beklagede sig en dag til Thora, fordi hun følte sig ramt så hårdt, at hun ikke kunne bære mere..... Hun fik dette svar: "Du ved ikke, hvor meget du kan bære, når du skal!"

Thora var min ældste søns farmor. Hans far døde uden at vide, at han skulle være far.

Thora døde på et plejehjem, 96 år gammel. Hun sagde en dag stille til mig: "Havde jeg vidst, da jeg gik op ad kirkegulvet, da var jeg vendt om !"

Karla Jørgensen har været en flittig skribent til ASRA NYT, hun har fulgt ASRA på nærmeste hold. Vi bad Karla om at skrive sine erindringer, hun har lavet et fint skrift, som er udsendt til medlemmerne, og som Karla sælger,- indtægten går til arkivet.

Eksempler på billeder fra arkivet

Flora fik blomster til sin fødselsdag

Elly i hendes ynglingsposition

Et blik på vores gamle protokoller i arkivet

Da Bautastenen i Lemvig blev transporteret fra havnen til stenhuggeren

Fanen fra Dansk Typograf forbund er for nyligt indgået i ASRAs samling af faner

Redaktionsudvalget

Elly Madsen

Jørn Jensen

Bent Kruse

Leo Skaaning

Andreas Iversen

ASRA

Arbejderhistorisk Støttekreds i Ringkøbing Amt
Ålykkevej 3
7400 Herning

PROGRAM TIL ASRA,S 25 ÅRS JUBILÆUM
ÅLYKKEVEJ 3, HERNING.

Fredag den 12. september 2008

- Kl. 13,00 Dørene åbnes.
- Kl. 13,15 Velkomst ved formanden.
- Kl. 13,30 Jubilæumstale v/direktør Peter Ludvigsen Arbejdermuseet i København.
- Kl. 13,45 Tale v/Henrik Dam Kristensen MF Socialdemokraterne.
- Kl. 14,00 Ordet frit.
- Kl. 14,15 Underholdning v/Poul Erling Bjerre.
ASRA er vært ved et let traktement.
- Kl. 16,00 Afslutning.

I forbindelse med arrangementet vil nogle af ASRA,S mange arkivalier være udstillet i et telt på området. Ligeledes vil der være mulighed for at se arkivet.

p.b.v.

Andreas Iversen
formand

ASRAs bestyrelse 2008

Fra venstre side af billedet:

Inge Marie Jensen - Ulfborg, Jørgen Iversen - Herning, Andreas Iversen - Tarm,
Elin Kragelund - Ikast, Leo Skaaning - Herning, Jørn Jensen - Herning,
Hans Agerup - Herning, Bent Søndergaard - Nybo (billede inde i hæftet)

Billedet er taget udenfor ASRAs arkiv på Ålykkevej 3. i Herning.